Euroopa Parlament
2024-2029

Tööhõive- ja sotsiaalkomisjon

2026/2070(INI)

11.6.2026

RAPORTI PROJEKT

oskuste edendamise kohta liidus – kutsehariduse ja -õppe võimalused üleminekuperioodidel
(2026/2070(INI))

Tööhõive- ja sotsiaalkomisjon

Raportöör: Brigitte van den Berg

SISUKORD

lehekülg

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK.....3

SELETUSKIRI 7

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON 9

EUROOPA PARLAMENDI RESOLUTSIOONI ETTEPANEK

oskuste edendamise kohta liidus – kutsehariduse ja -õppe võimalused üleminekuperioodidel

(2026/2070(INI))

Euroopa Parlament,

– võttes arvesse Herningi deklaratsiooni atraktiivse ja kaasava kutsehariduse ja -õppe kohta konkurentsivõime ja kvaliteetsete töökohtade edendamiseks aastatel 2026–2030, mille liikmesriigid võtsid vastu 12. septembril 2025,

– võttes arvesse nõukogu 24. novembri 2020. aasta soovitust jätkusuutlikku konkurentsivõimet, sotsiaalset õiglust ja toimetulekut toetava kutsehariduse kohta[1],

– võttes arvesse komisjoni 5. märtsi 2025. aasta teatist oskuste liidu kohta (COM(2025)0090),

– võttes arvesse soovitust võtta vastu nõukogu soovitus inimkapitali kohta Euroopa Liidus, mille nõukogu võttis vastu 9. märtsil 2026,

– võttes arvesse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. mai 2021. aasta määrust 2021/817, millega luuakse liidu haridus- ja koolitus-, noorte- ning spordiprogramm „Erasmus+“ ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1288/2013[2],

– võttes arvesse kodukorra artiklit 55,

– võttes arvesse tööhõive- ja sotsiaalkomisjoni raportit (A10-0000/2026),

A. arvestades, et 34,7 % eurooplastest on omandanud kutsehariduse ja -õppe diplomi; arvestades, et 49 % kõigist ELi üliõpilastest osaleb kutsehariduse ja -õppe programmis[3]; arvestades, et paljudes liikmesriikides peetakse kutseharidust ja -õpet akadeemilisest haridusest vähem väärtuslikuks; arvestades, et kutsehariduse ja -õppe üliõpilased ja kooli lõpetanud võivad selle tajumislünga tõttu kogeda sotsiaalset kallutatust või piiratud võimalusi;

B. arvestades, et ELis kasvab nõudlus kutsealade järele, mis on tingitud rohe- ja digipöördest, tööstuse tagasitoomisest, taristuinvesteeringutest ja demograafilistest muutustest; arvestades, et tööturuteave näitab teravat ja püsivat nappust kutsehariduse ja -õppe suure osakaaluga sektorites; arvestades, et Cedefopi oskuste prognoosi kohaselt nõuab 2035. aastaks 60 % kõigist vabadest töökohtadest kuni keskmise taseme kvalifikatsiooni[4], mis on kutsehariduse ja -õppe võimaluste kaudu kõige sagedamini

[1] ELT C 417, 2.12.2020, lk 1.
[2] ELT L 189, 28.5.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/reg/2021/817/oj.
[3] Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (Cedefop), ‘VET statistics and indicators’ (Kutsehariduse ja -õppe statistika ja näitajad), https://www.cedefop.europa.eu/en/projects/statistics-and-indicators.
[4] Euroopa Kutseõppe Arenduskeskus (Cedefop), ‘Skills Forecast’ (oskuste prognoos), https://www.cedefop.europa.eu/en/tools/skills-forecast.

pakutav tase;

C. arvestades, et ELi poliitika suunitlus Lissaboni strateegia raames pani ebaproportsionaalselt suurt rõhku akadeemilistele saavutustele, alahinnates kutsealade strateegilist tähtsust ELi tööstusbaasi ja vastupanuvõime seisukohalt; arvestades, et hiljutised geopoliitilised arengud, tarneahela häired ning rohe- ja digipööre näitavad vajadust investeerida märkimisväärselt kutseharidusse ja -õppesse;

D. arvestades, et püsivad ühiskondlikud ja poliitilised eelarvamused, mis kujundavad haridusteed hierarhiliselt, vähendavad kutsehariduse atraktiivsust ja soodustavad kõrvalekaldumist akadeemilisuse suunas, piirates seeläbi andekate võrdset tunnustamist, õõnestades sotsiaalset ühtekuuluvust ja süvendades kriitiliste oskuste nappust kutsealadel;

E. arvestades, et tarbetud haldustõkked, killustatud tunnustamismenetlused ja riiklike süsteemide ebapiisav koostalitlusvõime takistavad jätkuvalt tööjõu, eelkõige kutsehariduse ja -õppe spetsialistide vaba liikumist; arvestades, et tõhustatud koostöö liikmesriikide ja piirkondlike raamistike vahel võib aidata luua vastastikust usaldust, ajakohastada tunnustamismenetlusi ning hõlbustada kutsehariduse ja -õppe spetsialistide tööjõu liikuvust, säilitades samal ajal kõrged standardid;

Kutsehariduse ja -õppe väärtuse tunnustamine ühiskonnas

1. Rõhutab kutsehariduse ja -õppe tähtsust ELi majandusliku jõukuse ja konkurentsivõime jaoks; rõhutab kutsehariduse ja -õppe edendamise ja väärtustamise tähtsust, et suurendada selle atraktiivsust kvaliteetse teena tööturule sisenemiseks; kutsub komisjoni üles tagama, et tulevases kutsehariduse ja -õppe strateegias käsitletaks kutsehariduse ja -õppe õppekavade kvaliteeti ja asjakohasust koos kutsehariduse ja -õppe programmide parema tutvustamisega õppijatele, tööandjatele ja laiemale üldsusele;

2. Rõhutab, et kutseharidust ja -õpet tuleks käsitada vahendina, mis võib toetada nii õpilaste ja töötajate isiklikku arengut kui ka leevendada tööjõupuudust tööturul, aidates seeläbi kaasa ELi konkurentsivõimele ja toetades innovatsiooni strateegilistes sektorites;

3. Rõhutab vajadust tagada, et kutsehariduse ja -õppe üliõpilased ja kooli lõpetanud tunneksid, et nende kvalifikatsioone ja kutsealasid väärtustatakse võrdselt akadeemilise haridusega, et tagada sotsiaalne ühtekuuluvus ja kaasatus;

4. Nõuab, et ELi institutsioonid ja liikmesriigid edendaksid lugupidavamat terminoloogiat haridusvõimaluste kohta ning loobuksid sellistest mõistetest nagu „kõrgem“ ja „madalam“ haridus; kutsub komisjoni üles tunnistama kehtetuks ELi tasandi eesmärgi kõrghariduse omandamise kui võrdlusaluse kohta, kuna see ei ole kooskõlas komisjoni kavatsusega hinnata kutseharidust ja -õpet sellega võrdselt;

5. Nõuab, et liikmesriigid ja ELi institutsioonid kaasaksid kutsehariduse ja -õppe üliõpilasi ja kooli lõpetanuid kõigil poliitikakujundamise tasanditel, et tagada võrdne osalemine, ning pakuksid kutsehariduses ja -õppes praktikat;

6. Tunnustab organisatsioonide WorldSkills ja EuroSkills panust kutsehariduse ja -õppe tipptaseme, innovatsiooni ja atraktiivsuse edendamisse kogu Euroopas; julgustab tegema tihedamat koostööd komisjoni, liikmesriikide ning kutsehariduse ja -õppe

oskuste võistlusi korraldavate organisatsioonide vahel, et edendada kutsehariduse tipptaset ning toetada kutsehariduse ja -õppe nähtavust; tunnistab, et need konkursid ja nendega seotud raamistikud, nagu WorldSkills Occupational Standards, peaksid olema inspiratsiooniallikaks poliitikakujundajatele ning kutsehariduse ja -õppe poliitika ja oskuste tunnustamise arendamisele;

7. Tuletab meelde, et kuigi komisjoni teatises „Oskuste liit“ märgitakse, et kutseharidusest ja -õppest peaks saama „sama väärtustatud õppevõimalus kui kõrgharidusest“, saab kutseharidus ja -õpe endiselt väiksema osa programmi „Erasmus+“ rahalistest vahenditest kui akadeemiline haridus; nõuab selle eelarveeraldiste suurendamist, et tagada selle eesmärgi tegelik täitmine ja paketi „Liikuvus Euroopas“ eesmärgi toetamist, mille kohaselt peaks kutsehariduses ja -õppes osalejate õpiränne moodustama 2030. aastaks 12 %;

Kutsehariduse ja -õppe kvaliteedi ja asjakohasuse parandamine suuremate investeeringute kaudu

8. Kutsub komisjoni üles toetama liikmesriike piisavate investeeringute tegemisel kutseharidusse ja -õppesse Euroopa poolaasta riigipõhiste soovituste ja ELi rahaliste vahendite sihtotstarbe määramise kaudu; tuletab meelde õiglase ülemineku fondi raames tehtud edukaid investeeringuid kohalikku majandusse oskuste ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamise kombineerimise kaudu ning soovitab seda eeskuju järgida liikmesriikide riiklikes ja piirkondlikes partnerluskavades, et edendada kutseharidust ja -õpet;

9. Toetab ELi ja riikliku tasandi partnerlusi tööandjate ning kutsehariduse ja -õppe pakkujate vahel, et parandada kutsehariduse ja -õppe õppekavade asjakohasust ja kvaliteeti; nõuab kutsehariduse ja -õppe pakkujate ühendamist piirkondlike tööstus- ja tehnoloogiaklastritega;

10. Nõuab kutsehariduse ja -õppe laiemat kaasamist olemasolevatesse ELi poliitikavaldkondadesse ja programmidesse; ergutab kutsehariduse ja -õppe asutuste paremat integreerimist innovatsioonipoliitika väljatöötamisse, et edendada uuenduslike lahenduste levitamist ja kasutuselevõttu kõigis sektorites; rõhutab vajadust toetada oskustesse investeerimist strateegilistes sektorites kavandatava Euroopa Konkurentsivõime Fondi poliitikaharude raames;

11. Rõhutab, et tehisintellekt ja automatiseerimine on suurendanud vajadust ümberõppe järele; rõhutab sellega seoses kõigile töötajatele kättesaadava koolituse kasvavat tähtsust nende praeguse või alternatiivse karjääri jaoks;

12. Kutsub komisjoni, liikmesriike ja tööandjaid üles tagama kutsehariduses ja -õppes õpipoisiõppe ja praktika puhul õiglase tasu ja inimväärsed töötingimused, et parandada töökohapõhise õppe atraktiivsust, kvaliteeti ja kaasavust;

Üliõpilaste ja töötajate liikuvuse tunnustamine

13. Rõhutab diplomite ja oskuste tunnustamise tähtsust, et tagada kutsehariduses ja -õppes osalevate õpilaste ja töötajate liikumisvabadus ning tegeleda sellega seotud väheste liikuvusvõimalustega; nõuab, et tulevase oskuste ülekantavuse algatusega loodaks sidus ELi oskuste tunnustamise ja liikuvuse ökosüsteem, tagades Europassi, mitmekeelse

oskuste, kompetentside, kvalifikatsioonide ja ametite Euroopa klassifikaatori, riiklike kvalifikatsiooniraamistike, mikrokvalifikatsioonitunnistuste ja digitaalsete kvalifikatsioonitunnistuste koostalitlusvõime; rõhutab, et see süsteem peaks olema läbipaistev, kodanikusõbralik, digitaalne ja tasuta;

14. Peab kahetsusväärseks asjaolu, et direktiivi 2005/36/EÜ[5] kohaste ühiste koolitusraamistike kasutuselevõtt on olnud piiratud, ning kutsub komisjoni, liikmesriike ja asjaomaseid kutseorganisatsioone üles aktiivselt edendama nende väljatöötamist ja rakendamist kutseõppesektorites, kus ühised koolitusnõuded võiksid toetada tööalast liikuvust ja tegeleda oskuste nappusega;

°

° °

15. teeb presidendile ülesandeks edastada käesolev resolutsioon nõukogule ja komisjonile.

[5] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 7. septembri 2005. aasta direktiiv 2005/36/EÜ kutsekvalifikatsioonide tunnustamise kohta (ELT L 255, 30.9.2005, lk 22, ELI: http://data.europa.eu/eli/dir/2005/36/oj).

SELETUSKIRI

Kutseharidus ja -õpe on Euroopa majandusliku jõukuse ja konkurentsivõime, tööstuse vastupanuvõime ja sotsiaalse ühtekuuluvuse jaoks hädavajalik. Peaaegu pooled kõigist Euroopa Liidu keskkooliõpilastest osalevad kutseõppeprogrammides, samal ajal kui miljonid töötajad sõltuvad kutsekvalifikatsioonist, et panustada Euroopa toimimise ja konkurentsivõime jaoks olulistesse sektoritesse. Vaatamata kutsehariduse strateegilisele tähtsusele tunnustatakse ja hinnatakse seda paljudes liikmesriikides endiselt vähem kui akadeemilise suunitlusega haridust. Käesolev resolutsioon vastab Euroopa Komisjoni oskuste liidu algatusele ja Herningi deklaratsiooni eesmärkidele, aidates samal ajal kaasa arutelule tulevase Euroopa kutsehariduse ja -õppe strateegia ning kavandatava oskuste ülekantavuse algatuse üle. Selles esitatakse Euroopa Parlamendi visioon tugevamast, atraktiivsemast ja tõeliselt võrdselt hinnatud kutsehariduse ja -õppe sektorist.

Euroopa seisab praegu silmitsi paradoksiga. Ajal, mil rohe- ja digipööre, tööstuse ajakohastamine, taristuinvesteeringud ja rahvastiku vananemine tekitavad enneolematu nõudluse kutseoskuste järele, peetakse kutseõppevõimalusi endiselt vähem soovitavaks kui akadeemilist haridust. Tööturu prognoosid näitavad järjepidevalt märkimisväärset nappust sektorites, mis sõltuvad suurel määral kutsekvalifikatsioonist, sealhulgas tootmine, ehitus, transport, tervishoid, energeetika ja kõrgtehnoloogilised tehnilised kutsealad. Samal ajal antakse paljudele noortele jätkuvalt mõista, et hariduslikku edukust mõõdetakse peamiselt kõrgharidusse suundumise kaudu.

See probleem ei ole üksnes majanduslik, vaid ka kultuuriline. Aastakümneid on hariduspoliitikas ja avalikus arutelus kogu Euroopas sageli käsitletud akadeemilisi ja kutsealaseid suundi pigem hierarhias olevatena, mitte aga erinevate, kuid sama väärtuslike õppimis- ja erialase ettevalmistuse vormidena. Kõrghariduse laiendamine on loonud miljonitele eurooplastele olulisi võimalusi, kuid see on aidanud kaasa ka arusaamale, et kutseharidus on paremuselt teine valik. See väärtustamise hierarhia kujundab jätkuvalt haridusotsuseid, karjäärinõustamist, tööturutulemusi ja üldsuse suhtumist kutseõppesse.

Tagajärjed ulatuvad hariduspoliitikast palju kaugemale. Paljudes liikmesriikides seisavad praktilise haridusega kodanikud jätkuvalt silmitsi struktuurselt ebasoodsate tingimustega valdkondades alates karjääri edenemisest ja sissetulekuvõimalustest kuni poliitilise esindatuse ja eluaseme kättesaadavuseni. Kuigi ühiskond sõltub kvalifitseeritud tehnikutest, käsitöölistest, tervishoiutöötajatest ja muudest kutsetöötajatest, ei pälvi need ametid sageli sama sotsiaalset ja majanduslikku tunnustust kui akadeemilist kvalifikatsiooni nõudvad erialad. Sellised erinevused võivad tugevdada sotsiaalset lõhet praktilise ja teoreetilise haridusega kodanike vahel, piirata sotsiaalset liikuvust, ohustada demokraatlikku vastupanuvõimet ja nõrgendada usaldust lubaduse vastu, et kõiki andekuse vorme hinnatakse võrdselt.

Sellel ebavõrdsusel on ka märkimisväärsed majanduslikud tagajärjed. Euroopa konkurentsivõime sõltub üha enam selle võimest meelitada ligi, arendada ja hoida tööl kutseoskustega töötajaid. Üleminek kliimaneutraalsusele, uute tehnoloogiate kasutuselevõtt, Euroopa tööstussuutlikkuse tugevdamine ja jõupingutused strateegilise sõltuvuse vähendamiseks nõuavad kõrge kvalifikatsiooniga kutsetööjõudu. Seetõttu ei ole oskuste nappus tingitud üksnes demograafilistest muutustest või majanduse ümberkujundamisest; see on osaliselt tingitud ka pikaajalistest ühiskondlikest ja poliitilistest valikutest, millega on

alahinnatud kutseharidust ja -alasid. Tööjõupuudusega tegelemiseks on seega vaja enamat kui täiendavate töötajate koolitamist. Selleks on vaja kutseõppevõimaluste atraktiivsuse, staatuse ja nähtavuse taastamist kogu ühiskonnas.

Kutsehariduse ja -õppe kvaliteedi ja asjakohasuse parandamine on selle jõupingutuse oluline osa. Vaja on tugevaid partnerlusi haridusasutuste, tööandjate, piirkondlike ametiasutuste ja sotsiaalpartnerite vahel, et tagada kutseõppeprogrammide jätkuv vastavus tööturu arengule ja tehnoloogilistele muutustele. Kutsehariduse tipptaseme keskused, töölõppimine ja õpipoisiõpe näitavad hariduse ja tööstuse vahelise tiheda koostöö potentsiaali innovatsiooni, regionaalarengu ja majanduskasvu edendamisel. Samal ajal muutuvad elukestva õppe, täiend- ja ümberõppe võimalused üha olulisemaks, kuna tehisintellekt, automatiseerimine ja digiüleminek muudavad jätkuvalt elukutseid ja oskustega seotud nõudeid.

Ka tööjõu liikuvus ja kvalifikatsioonide tunnustamine on hästi toimiva Euroopa tööturu jaoks endiselt väga olulised. Töötajate liikumisvabadus on üks liidu põhivabadusi, kuid kutseõppurid ja -töötajad seisavad piiriüleste võimaluste otsimisel sageli silmitsi tarbetute takistustega. Oskuste ja kvalifikatsioonide läbipaistvuse, ülekantavuse ja tunnustamise parandamine võib aidata vähendada tööjõupuudust, tugevdada siseturgu ja tagada, et kutsetalendid saavad liikuda sinna, kus neid kõige rohkem vajatakse.

Kokkuvõttes püütakse käesoleva resolutsiooniga aidata kaasa laiemale muutusele selles, kuidas Euroopa väärtustab teadmisi, oskusi ja haridusalaseid saavutusi. Tõelise oskuste liidu loomine nõuab enamat kui ainult tööturu vajadustele vastamist. Nagu kajastub ka oskuste liidu raames võetud kohustuses, et kutseharidusest ja -õppest peaks saama „kõrgharidusega võrdväärne õppimisvõimalus“, tähendab see, et Euroopa institutsioonid ja liikmesriigid peaksid samuti harjutama seda, mida nad poliitikas, vahendites, õigusaktides ja sõnastuses ette näevad.

LISA: SISENDI DEKLARATSIOON

Vastavalt kodukorra I lisa artiklile 8 kinnitab raportöör, et kasutas raporti projekti koostamisel oma raportis toimikuga seotud küsimuste kohta sisendmaterjali, mida ta sai järgmistelt huvide esindajatelt, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe[1] kohaldamisalasse, või järgmistelt kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajatelt:

1. Huvide esindajad, kes kuuluvad kohustuslikku läbipaistvusregistrit käsitleva institutsioonidevahelise kokkuleppe kohaldamisalasse
2. Kolmandate riikide ametiasutuste, sealhulgas nende diplomaatiliste esinduste ja saatkondade esindajad

Nimekiri on koostatud raportööri ainuvastutusel.

Kui loetelus on märgitud füüsiliste isikute nimi või ametikoht või mõlemad, kinnitab raportöör, et ta on esitanud asjaomastele füüsilistele isikutele Euroopa Parlamendi andmekaitseteate nr 484 (https://www.europarl.europa.eu/data-protect/index.do), milles on kindlaks määratud nende isikuandmete töötlemise suhtes kohaldatavad tingimused ja sellise töötlemisega seotud õigused.

[1] Euroopa Parlamendi, Euroopa Liidu Nõukogu ja Euroopa Komisjoni 20. mai 2021. aasta institutsioonidevaheline kokkulepe kohustusliku läbipaistvusregistri kohta (ELT L 207, 11.6.2021, lk 1, ELI: http://data.europa.eu/eli/agree_interinstit/2021/611/oj).